

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1918 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. dels ock i anledning därav väckt motion.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Persson i Norrköping, Gezelius, Rogberg, greve Spens, Petréén Alfred, von Sydow*, Olsson Lars, Tisell*, Hult*, Pettersson i Bjälbo, Lindley Ernst, Holmdahl, Strid*, Johanson i Gäre och Hedström*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 18 januari 1918 dagtecknad proposition, nr 4, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1) lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden,

2) lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting,

3) lag om ändrad lydelse av 5 § 1 i förordningen om nya växelagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 7 maj 1880 samt

4) lag om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m.

I samband med denna proposition, vilken hänvisats till lagutskottet, har utskottet till behandling förehaft en i anledning av propositionen inom andra kammaren väckt motion, nr 307, av herrar *Hansson i Mora-Noret, Hage* och *Johansson i Sollefteå*.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 9 saml. 26 häft. (Nr 34.)

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till den kungl. propositionen jämte därvid fogade utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll.

Herr Hans-
sons m. fl.
motion.

Herr Hansson och medmotionärer hava i sin ovannämnda motion anfört:

»Vid genomläsandet av Kungl. Maj:ts proposition nr 4 till innevarande års riksdag innehållande förslag till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. finner man, att bland de mål och ärenden, som skulle kunna komma under behandling vid sammanträde med s. k. tremansnämnd, upptagas mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter, dock ej mål, däri enskild målsägande finnes. Det kan sättas i fråga, huruvida en sådan bestämmelse kan vara lämplig och klok och huruvida ej en ytterligare begränsning här kan vara att förorda. Under senaste tiden och särskilt sedan kristidsförordningar av olika slag tillkommit ha bötesmålen i avsevärd grad ökats både till omfång och antal, varav rätt många äro av synnerligen komplicerad art och i följd därav givetvis fordra en synnerligen ingående och på sakkännedom grundad behandling. Det synes därför vara behöfligen påkallat, att här inskränkning sker så till vida, att bötesmål må behandlas å sammanträde med tremansnämnd endast i de fall, då böter kunna ådömas intill ett visst belopp, exempelvis 500 kronor. De mål, som kunna ge anledning till ådömande av högre bötesbelopp, böra hänskjutas till sådant sammanträde med häradsrätten, då nämnden är fulltaligt samlad.

Däremot undantages i Kungl. Maj:ts förslag från handläggning vid sammanträde med tremansnämnd ärenden angående tillsättande eller entledigande av förmyndare eller av god man för frånvarande delägare i dödsbo. Departementschefen motiverar denna undantagsbestämmelse med, att vid sådana ärenden rätten bör besitta utförlig personkännedom, och att detta behov ej kan anses tillräckligt tillgodosett med blott tre nämndemän. Likaså äro med samma motivering undantagna ärenden angående ansökningar om omyndighets- eller myndighetsförklaring och om rättens samtycke till försäljning, skifte eller inteckning av omyndigs eller frånvarande dödsbodelägares fasta egendom.

Ett av huvudmotiven för den föreslagna omändringen av häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. är det allmänt erkända behovet av en snabbare behandling av vissa mål och ärenden inom häradsrätterna. Det kan med synnerligen

starka skäl ifrågasättas, om ej ärenden om entledigande eller tillsättande av förmyndare eller av god man för frånvarande delägare i dödsbo eller behandling av ansökningar om omyndighets- eller myndighetsförklaring och om rätten samtycker till försäljning, skifte eller inteckning av omyndigs eller frånvarande dödsbodelägarers fasta egendom i många fall äro av samma brådskande natur som övriga i förslaget medtagna mål och ärenden. Det kan i åtskilliga fall vara rätt omfattande ekonomiska värden som gå förlorade på grund av att här ovan berörda förhållanden ej tillräckligt snabbt kunna ordnas vid häradsrätten. Visserligen kan det ej förnekas, att en ingående personkänedom i dylika frågor är av stort värde för rätten, och för vinnande av detta berörda ärenden böra hänskjutas till sammanträden med fulltalig nämnd. Men det synes, som om den önskade och behöfliga sak- och personkänedomens borde kunna vinnas på annat sätt och ärendena således jämväl kunna handläggas vid sammanträde med tremansnämnd, exempelvis genom att rättens ordförande ålägges införskaffa nödiga upplysningar på annan väg, där så anses nödvändigt.

I paragraf 7 av Kungl. Maj:ts förslag till lag om häradsrätts sammansättning m. m. säges med avseende på nämndemännens tjänstgöringsskyldighet vid sammanträde med tremansnämnd: »Varje år skall häradshövdingen före hösttingets avslutande efter samråd med nämnden fördela nämndemännens tjänstgöringsskyldighet vid sammanträde med tremansnämnd under det följande året.» För undvikande av sådana på vissa håll befarade misshälligheter, som att häradshövdingen härvid skulle företaga denna tjänstgöringsfördelning ensidigt, och för att i vart fall borttaga orsaken till misstankar i den riktningen, borde denna fördelning hänskjutas till nämndemännens avgörande sins emellan. Någon som helst olägenhet torde därav ej vara att befara.

En fråga, som inte alls vinner sin lösning genom det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget, är frågan om arvoden och reseersättning till nämndemännen. Där säges visserligen i paragraf 10 »angående reseersättning till domare och nämnd för hållande av sammanträde med tremansnämnd förordnar Konungen». Departementschefen anser kravet på ersättning fullt befogad, men att rätta platsen för meddelande av närmare bestämmelser härom torde vara resereglementet; därför har i paragraf 10 allenast föreslagits en hänvisning till vad sålunda bör komma att särskilt stadgas. Att innehavarna av det betungande nämndemansuppdraget böra erhålla skälig ersättning för alla sammanträden i häradsrätten, torde väl numera få anses självklart. Då nu denna fråga genom Kungl. Maj:ts proposition delvis dragits fram genom omnämmandet av ersätt-

ning vid sammanträde med tremansnämnd, torde det vara på sin plats att ej såsom föreslagits hänvisa till vad som kan komma att förordnas av Konungen, utan att riksdagen samtidigt med behandlingen av häradsrätternas omorganisation även ordnar ersättningsfrågan för nämndemännen. Att som hittills låta nämndemännen fullgöra sitt uppdrag utan ersättning kan ej leda till annat än vad som nu allmänt är fallet, att icke de bäst kvalificerade och av den stora allmänheten bäst sedda, utan de, som för sin goda ekonomi ha råd att sitta som nämndemän, komma att väljas för detta uppdrag. Ordnas ersättningsfrågan tillfredsställande, är detta sorgliga missförhållande avhjälpt. Reseersättning jämte ett arvode av 12 kronor per dag för sådana nämndemän, som ej nå sitt hem under dagarna för tingssammanträdet, och 8 kronor per dag för dem, som äro bosatta inom sammanträdesorten, torde ej kunna anses för obilligt begärt. Dessa ersättningar böra utbetalas av staten genom domaren.

Med hänvisning till ovanstående hemställes alltså, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 4 med förslag till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. besluta antaga följande lydelse av paragraf 1 mom. 1:

Mål angående ansvar för förseelse som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter intill 500 kronor, dock ej mål däri enskild målsägare finnes.

Mom. 5. Ärenden, som avses i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, in-teckningar och andra ärenden.

Mom. 6. Andra ärenden, som genom ansökning eller annorledes komma under behandling av rätten, åliggande det jämväl rättens ordförande att, där så påfordras, på lämpligt sätt införskaffa nödiga intyg och upplysningar.

Paragraf 7. Varje år skola före hösttingets avslutande nämndemännen sins emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten vid sammanträde med tremansnämnd under det nästföljande året.

Paragraf 10. Angående reseersättning åt domare för hållande av sammanträde med tremansnämnd förordnar Konungen.

Nämndeman, som ej är bosatt å häradsrättens sammanträdesort, åtnjuter av statsmedel i dagtraktamente 12 kronor för varje från klockan 12 på natten räknat dygn, som han helt eller delvis nödgas tillbringa utom sin bostadsort på grund av sammanträde med häradsrätten ävensom ersättning för resekostnader fram och åter, beräknat efter skjuts-lega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet

begagnas, men efter avgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker. Nämndeman, bosatt å sammanträdesorten, erhåller ersättning med 8 kronor för varje dag under häradsrättens sammanträde.»

Den föreliggande kungl. propositionen har föranletts av riksdagens skrivelse den 19 maj 1915, vari begärdes, att Kungl. Maj:t täcktes taga under överbägande, bland annat, huruvida genom ändrade bestämmelser i fråga om tingssammanträdens hållande och därmed sammanhängande åtgärder rättsskipningen å landet kunde göras snabbare och lättare tillgänglig för de rättssökande, med särskild hänsyn till orter med mera sammanträngd befolkning. Av de för berörda syftes vinnande föreslagna åtgärderna är främst att märka vad *förslaget till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden* innehåller angående införande av särskilda tingssammanträden för vissa mål och ärenden av på samma gång enklare och mera brådskande beskaffenhet, å vilka sammanträden häradsrätten skulle vara domför med allenast tre i nämnden. Förslaget har emellertid icke inskränkt sig till denna åtgärd, vilken förordats i det till grund för riksdagsskrivelsen liggande utlåtandet av 1915 års lagutskott (nr 29), utan innehåller härutöver den bestämmelse, att häradsrätt vid handläggning av ifrågasatt mål och ärenden städse skall vara domför med allenast tre nämndemän, alltså jämväl när dessa mål och ärenden förekomma till handläggning å allmänna tingssammanträden. I denna del har förslaget alltså gått vida utöver vad riksdagen ifrågasatt och vad som varit erforderligt för vinnande av det med riksdagens skrivelse avsedda målet samt torde också giva anledning till befogade invändningar.

Det har sålunda inom utskottet mot förslaget gjorts gällande, att det under pågående arbete på en genomgripande reform av hela vårt rättegångsväsende, ett arbete som alltjämt befinner sig på utredningens stadium, vore betänkligt att förorda en så betydelsefull förändring beträffande nämnden som den att minska antalet nämndemän till tre. Denna invändning väger uppenbarligen vida tyngre, när fråga är om ett förslag att genomgående minska det domföra antalet nämndemän vid handläggning av ett stort antal mål och ärenden, utan att det föreligger ett trängande behov härav, än om man inskränker sig till att å de särskilda sammanträden, som föreslogos i 1915 års riksdagsskrivelse, medgiva handläggning med allenast tre nämndemän.

Utskottets
yttrande.

Icke utan fog har det vidare mot det framlagda förslaget invänts, att det i vissa av de mål, som hänvisats till behandling av tremansnämnd, kunde vara betänkligt att inskränka lekmanneelementet så mycket som här skett. Även denna invändning förlorar sin huvudsakliga betydelse, om blott bestämmelser meddelas, som garantera, att de ifrågavarande målen, när de förekomma å de allmänna tingssammanträdena, vinna handläggning med fulltalig nämnd, och om möjlighet beredes såväl kärande som svarande att inverka på frågan om häradsrättens sammansättning vid målens behandling. Begränsas tremansnämndens användning till de särskilda sammanträdena, står det ju den kärande, som önskar ett mål handlagt med fulltalig nämnd, fritt att instämma det samma till ett allmänt tingssammanträde, och svarandens motsvarande intresse kan tryggas genom en bestämmelse, att så snart uppskov erfordras, ett till särskilt sammanträde instämt mål skall uppskjutas till allmän rättegångsdag.

Efter de av utskottet sålunda föreslagna jämkningarna synes icke invändningen om rättegångsreformens föregripande kunna tillmätas betydelse, helst som riksdagen uppenbarligen framdeles har alldeles fria händer vid bestämmande av nämndemännens autal i mål av olika beskaffenhet. Utskottet kan icke heller dela den uppfattningen, att reformarbetet på processlagstiftningens område bör ligga nere i avbidan på ett blivande förslag till allmän rättegångsreform. En dylik uppfattning synes även hava varit främmande för riksdagen, som vid upprepade tillfällen under de senare åren hos Kungl. Maj:t gjort framställningar om partiella processreformer på skilda områden.

Obenägenheten att för närvarande göra någon som helst ändring i avseende å nämndens sammansättning har å skilda håll föranlett förslag om andra utvägar att befordra skyndsämheten i vissa måls och ärendens handläggning vid häradsrätterna, och har man i sådant avseende hänvisat till möjligheten att antingen överlämna de ifrågavarande målen och ärendena till avgörande av domaren ensam eller ock inrätta flera allmänna sammanträden med fulltalig nämnd.

Den förra utvägen kan utskottet icke förorda, då utskottet anser, att en lekmanrepresentation ingalunda är utan betydelse vid handläggning av de ifrågavarande målen och ärendena, ehuru det måste medgivas, att särskilt de rena inskrivningsärendena äro av den beskaffenhet, att nämnden icke kan utöva något mera avsevärt inflytande på själva avgörandet. För denna sin uppfattning finner utskottet ett stöd däri, att när lagberedningen 1908 framlade sitt förslag till inskrivningsting,

därvid den enbart hade att taga hänsyn till inskrivningsärenden, densamma föreslog medverkan i häradsrätterna av tre nämndemän. Utskottet kan ock i detta avseende hänvisa till 1901 års lagutskotts av båda kamrarna godkända utlåtande nr 43 i anledning av justitieombudsmannens framställning angående ändrade bestämmelser rörande handläggning av lagfarts- och in-teckningsärenden. Vad angår de till sammanträden med tremansnämnd hänvisade tvistemålen, är att märka, att för häradsrättens behörighet att upptaga desamma å ifrågavarande sammanträden icke någon åtskillnad göres mellan mål av större eller mindre ekonomiskt värde, varför deras betecknande såsom »bagatellsaker» icke är träffande. Endast i fråga om brottmålen har bagatellsynpunkten spelat in. Men även om de i lagförslaget upptagna brottmålen väsentligen sammanfalla med de polismål, som i de större städernas polisdomstolar upptagas och handläggas av en ensam jurist, torde man ingalunda på landsbygden vara benägen för att överlåta dessa måls avgörande till härads-hövdin-gen ensam utan biträde av nämndemän.

Ännu betänkligare än nämndemännens fullständiga uteslutande från ifrågavarande måls och ärendens handläggning skulle det enligt utskottets mening vara att betunga nämndemännen med talrika inställelser vid nyinrättade sammanträden med fulltalig nämnd för handläggning av mål och ärenden, som icke kunna anses kräva ett så stort antal lekmäns närvaro. Det har visserligen sagts, att uppdraget kunde göras mindre betungande dels genom ökning av nämndemännens antal i de ifrågavarande domsagorna, så att varje enskild nämndemans arbetsbörd ej skulle bli större än förut, dels genom beviljande av arvoden till nämndemännen för uppdragets fullgörande. Den förra utvägen står emellertid i bestämd strid med den mening, som förut gjort sig gällande inom riksdagen i fråga om önskvärdheten att nedbringa antalet nämndemän i domsagorna, så att i uppskjutna mål nämndens sammansättning icke måtte allt för mycket variera vid de olika rättegångstillfällena (se exempelvis lagutskottets utlåtande 1901 nr 32). Nämda utväg, vilken i ett avgivet utlåtande blivit betecknad såsom ett »förstärkande» av nämnden, skulle i själva verket medföra ett avsevärt *försvagande* av densamma och innebära en minskning av dess traditionella betydelse. Vad åter arvodesfrågan angår, ställer sig utskottet icke avvisande till tanken att bereda nämndemännen någon ersättning för de kostnader, som äro förenade med uppdragets fullgörande. En förutsättning för att ett förslag i dylik riktning skall vinna anslutning inom riksdagen torde emellertid vara, att man icke vid införandet av nya tillfällen till handläggning av mål och ärenden, som ej anses kräva fulltalig nämnd, föreskriver när-

varo av större antal nämndemän, än erforderligt är, och sålunda åsamkar det allmänna en avsevärd utgift utan motsvarande gagn.

Ovan anförda överväganden hava föranlett utskottet att dels av de olika utvägar, som erbjuda sig för åstadkommande av tätare handläggning av ifrågavarande mål och ärenden, föredraga en anordning, som förutsätter medverkan av ett minskat antal nämndemän, dels bland de olika möjligheterna för en dylik anordnings genomförande giva företräde åt det system för införande av särskilda sammanträden, som innehölls i ett inom justitiedepartementet år 1915 i anledning av riksdagens skrivelse utarbetat lagutkast, framför den kungl. propositionens förslag om generella bestämmelser rörande häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden. Den i motiven upptagna anmärkningen mot ifrågavarande ståndpunkt hos lagutkastet, att enligt detsamma alldeles likartade mål vid olika tillfällen skulle kräva helt olika sammansättning hos domstolen, synes utskottet icke vara av avgörande betydelse, då viktiga praktiska skäl tala för uppställandet av en dylik åtskillnad.

Med förevarande lagförslag har enligt motiven till detsamma jämväl åsyftats att söka åvägabringa en lämplig arbetsfördelning mellan den ordinarie domaren och de vid häradsrätterna tjänstgörande tingsmyndiga biträdena och i sammanhang därmed tillgodose de i riksdagens skrivelse den 25 maj 1906 uttalade önskemålen om inskränkning i de ordinarie häradshövdingarnas tjänstledighet och skärpning av vikariernas kompetens. Såvitt utskottet kunnat finna, kommer en påbyggnad på lagförslaget i sådan riktning icke att förhindras genom den av utskottet föreslagna ändringen i grundprincipen för detsamma.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om härads ting har en fullt självständig betydelse vid sidan om det hittills behandlade lagförslaget om särskilda tingssammanträden. Då det otvivelaktigt i undantagsfall kan visa sig önskvärt, att i viss domsaga flera allmänna tingssammanträden införas än det högsta för närvarande tillåtna antalet eller tio om året, tillstyrker utskottet detta lagförslags antagande.

Mot *förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 § 1 i förordningen om nya växellagens införande m. m.* har anmärkts, att till följd av den för vissa fall föreslagna valfriheten för kärke i fråga om växelforum sportelinkomsterna skulle kunna komma att minskas vid de rådhusrätter, som härav beröras. I anledning härav vill utskottet utöver vad i motiven till lagförslaget anmärkts betona, att där på grund av ändrad lagstiftning

sportelinkomst upphör eller minskas för ledamot av eller tjänsteman vid rådhusrätt, det synes böra åligga vederbörande stad att genom jämkning i de från staden utgående löneförmånerna tillhandahålla vederbörande den lön, som skäligen bör vara förenad med tjänsten i fråga. Den föreslagna lagändringen finner utskottet vara väl grundad.

Vad slutligen angår *förslaget till lag om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m.*, tillgodoser detta befogade anspråk från allmänhetens sida på tingsterminernas publicering å sådan tid och på sådant sätt, att förväxlingar och misstag till följd av de växlande tidpunkterna för tings hållande i olika domsagor och tingslag ej behöva befaras. Lagförslaget har också en vidsträckt betydelse utöver de av förut omförmälda lagförslag berörda områden.

Utskottet övergår härefter till detaljbehandling av de framlagda lagförslagen.

Förslaget till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden.

Ovan föreslagna ändringar i grundprincipen för förevarande lagförslag medför jämväl en jämkning i lagens rubrik till närmare överensstämmelse med rubriken till 1915 års lagutkast.

1 och 2 §§.

De båda första paragraferna i Kungl. Maj:ts förslag äga tillämpning på all handläggning av mål och ärenden, som enligt förslaget få upptagas av häradsrätt med tre i nämnden, medan 3—10 §§ allenast avse de särskilda sammanträden, vilka enligt förslaget skola inrättas uteslutande för handläggning av sådana mål och ärenden. Efter den omläggning av förslaget, som, enligt vad redan anförts, av utskottet vidtagits, bortfaller nämnda uppdelning av förslagets bestämmelser, och uppräkningsen i 1 § av de mål och ärenden, som beröras av lagförslaget, kommer på samma sätt som i 1915 års utkast att knytas till de föreslagna särskilda tingssammanträdena och icke till en allmän domförhetsregel. Ingressen till 1 § i utskottets förslag är med viss jämkning i förtydligande syfte hämtad från första stycket av 3 § i Kungl. Maj:ts förslag. Stadgandet, att Kungl. Maj:t bestämmer tiderna för ifrågavarande sammanträdens hållande, har flyttats till 7 § i utskottets förslag. Då beteckningen »sammanträden med tremansnämnd» enligt utskottets mening för

starkt betonar den icke i sig själv eftersträvade utan allenast av praktiska hänsyn betingade nedsättningen av nämndemännens antal, har densamma ej av utskottet upptagits i lagtexten. Beteckningen skulle jämväl bliva mindre träffande ur den synpunkten, att fyra nämndemän regelmässigt torde komma att indelas till tjänstgöring å ifrågavarande sammanträden, på det att domfört antal nämndemän må finnas att tillgå, när någon av de till tjänstgöring indelade såsom själv sökande i något inskrivningsärende eller av annan orsak är jävig att deltaga i handläggningen.

Beträffande de särskilda kategorierna mål och ärenden, som enligt lagförslaget få handläggas å ifrågavarande sammanträden, är följande att anmärka.

De i 1 § 1 upptagna brottmålen synas i allmänhet väl ägna sig för handläggning å sammanträde med tremansnämnd. Vissa mål angående förseelser, i vilkas straffskalor ingå högre böter än strafflagens allmänna bötesmaximum 500 kronor, torde emellertid ej sällan vara av den invecklade och grannliga beskaffenhet, att minst sju nämndemän böra vara tillstädes vid deras handläggning, och föreslår utskottet i enlighet härmed de ifrågavarande bötesmålen uteslutande från punkt 1. Med uttrycket »mål däri enskild målsägande finnes» torde avses mål av sådan beskaffenhet, att målsägande kan komma att däri föra talan, och hemställer utskottet om ett förtydligande i denna riktning.

Av de under punkterna 1—4 upptagna målen äro endast kravmålen i punkt 3 enligt lagförslaget underkastade de i 2 § angivna begränsningarna vid handläggning med färre än sju nämndemän. Enligt utskottets mening böra, såsom av utskottets inledningsvis anförda synpunkter framgår, icke heller de under punkt 1 angivna brottmålen eller de under punkterna 2 och 4 upptagna växel-, check-, konkurs- och boskillnadsmålen få vinna slutlig handläggning av häradsrätt med allenast tre nämndemän, med mindre de äro av den enkla beskaffenhet, att de kunna slutbehandlas vid första rättegångstillfället. I annat fall böra de lika väl som kravmålen under punkt 3 uppskjutas till fortsatt handläggning med fulltalig nämnd. Att, såsom i 2 § föreslagits, giva part ovillkorlig rätt till uppskov synes mindre ändamålsenligt, då därav lätt kan föranledas uppskovsbegäran uteslutande i förhållningssyfte. I varje fall kan nämnda stadgande ej bibehållas, om målen under punkterna 1, 2 och 4 jämväl skola underkastas bestämmelserna i 2 §. De synpunkter, som föranlett förbudet mot vittnesförhör, finner lagutskottet värda allt beaktande. Särskilt skulle det vara olämpligt, om i mål, som uppskjutas till fortsatt handläggning med fulltalig nämnd, det skulle bliva vanligt, att vittnesbevisning upptoges vid det rättegångstillfälle, då allenast tre nämndemän deltog i handlägg-

ningen. Det torde emellertid i mål, där uppskov kan ifrågakomma, mera sällan inträffa, att vittnen avhöras vid första rättegångstillfället. I sådana fall, då allenast ett rättegångstillfälle är av nöden, skulle återigen förbudet mot vittnesförhör vid detta tillfälle direkt motverka den med lagförslaget åsyftade större snabbheten i målens handläggning. Utskottet har därför funnit sig böra avstyrka ifrågavarande inskränkning i den handläggning, som kan komma de å sammanträde med tremansnämnd upptagna tvistemålen till del. Om hela andra punkten i 2 § sålunda utgår, torde den kvarstående bestämmelsen i paragrafens första punkt lämpligen kunna flyttas till 1 §.

Från de ärenden, som skola kunna handläggas med tremansnämnd, hava enligt lagförslaget undantagits ärenden angående tillsättande eller entledigande av förmyndare eller av god man för frånvarande delägare i dödsbo, angående omyndighets- eller myndighetsförklaring samt angående rättens samtycke till försäljning, skifte eller inteckning av omyndigs eller frånvarande dödsbodelägaras fasta egendom. Med hänsyn till den särskilt vid handläggningen av nu berörda ärenden värdefulla personkännedom, som den fulltaliga nämnden erbjuder, och den grundligare behandling även ur andra synpunkter, som dessa viktiga ärenden kunna vinna med fulltalig nämnd, har inom utskottet stor tvekan rått, huruvida i anledning av den väckta motionen över huvud någon ändring borde göras i lagförslaget beträffande dessa ärenden. Utskottet har emellertid stannat vid att beträffande ärendena angående förmyndares eller god mans tillsättande eller entledigande låta synpunkten av dessas brådskande beskaffenhet bliva avgörande och för den skull föreslagit, att det i punkt 5 för dessa ärenden uppställda undantaget utgår, medan övriga nu berörda ärenden synas utskottet allenast böra upptagas av häradsrätt med minst sju i nämnden. Vinner detta förslag riksdagens godkännande, synas vederbörande domstolar genom cirkulär från hovrätterna böra erinras om vikten av att tillförlitliga upplysningar angående föreslagna förmyndares lämplighet och vederhäftighet införskaffas i sådana fall, där nödig personkännedom ej är till finnandes inom nämnden.

I en del domsagor läser förekomma, att ärenden angående omyndighetsförklaring intagas i förmynderskapsprotokollet. Då denna enligt utskottets mening oriktiga praxis skulle kunna leda därtill, att dylika ärenden med stöd av 1 § 5 bleve handlagda å sammanträden med tremansnämnd, torde det bliva erforderligt att på lämpligt sätt fästa häradsrätternas uppmärksamhet därpå, att nämnda ärenden böra upptagas i dom-boken.

Mot avfattningen av 1 § 6 i propositionen har inom utskottet gjorts

gällande, att tvekan i åtskilliga fall kan uppstå, huruvida ett ärende är av beskaffenhet att falla under stadgandet i fråga, i det att gränsen mellan ärenden och tvistemål, anhängiggjorda på annat sätt än genom stämning, stundom är ganska flytande. Utskottet har dessutom funnit det svårt att överblicka alla de olika slag av verkliga ärenden, på vilka lagrummet kan komma att vinna tillämpning. Då stadgandet torde hava sin väsentliga praktiska betydelse i fråga om ett begränsat antal kategorier av ärenden och lämpligheten att förlägga andra ansökningsärenden till sammanträde med tremansnämnd i många fall kan starkt ifrågasättas, har utskottet funnit stadgandet i punkt 6 böra utbytas mot en uppräknig av de domboksärenden, som få förekomma å ifrågasvarande sammanträden.

I anledning av lagrådets hemställan, att i lagförslaget måtte införas ett stadgande om häradsrätts behörighet att med tremansnämnd handlägga genstämmingstalan i mål av i 1 § angiven beskaffenhet, har i den kungl. propositionen viss jämkning gjorts i första punkten av 4 §. Utskottet har ansett ett mera uttryckligt stadgande i den av lagrådet angivna riktningen vara önskvärt och föreslår dess införande i sista stycket av 1 §.

3 §.

Första stycket av 3 § i propositionen återfinnes med någon omredigering i ingressen till 1 § av utskottets förslag. Andra stycket motsvarar första stycket av utskottets 2 §. Genom den gjorda jämkningen i sistnämnda styckes avfattning — »äger» har utbyts mot »har att» — har utskottet velat göra tydligt, att i sådana fall, då enligt särskilt stadgande på rätten ankommer att vidtaga någon med inskrivningsväsendet sammanhängande åtgärd å första rättegångsdag under lagtima ting efter det visst förhållande inträtt, rätten icke blott har befogenhet utan även skyldighet att vidtaga åtgärden å ett sammanträde med tremansnämnd mellan de lagtima tingen, när detta sammanträde utgör första tillfälle, då åtgärden kan vidtagas. Exempel på dylika stadganden erhjuda 23, 24, 38 och 45 §§ i gällande inteckningsförordning samt 12 och 18 §§ i lagen om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

Det av utskottet föreslagna tillägget till samma paragraf avser att undanröja den av en ledamot i lagrådet anmärkta oklarhet, som annars skulle råda därom, vilken betydelse inträffandet av ett sammanträde med tremansnämnd har i det fall, som avses i 82 § utsökningslagen, samt i de hänseenden, vilka beröras i lagen den 27 juni 1896 angående allmänt tingssammanträdes likställighet i vissa fall med häradssting.

4 §.

Sedan genom den av utskottet föreslagna tilläggsbestämmelsen till 1 § rörande genstämningstalan fastslagits, att sådan talan må instämmas till sammanträde med tremansnämnd i där angivna mål, erfordras ej vidare den i propositionens 4 § första stycke gjorda hänvisningen till 11 kap. 31 § rättegångsbalken.

Åt andra punkten i samma stycke har utskottet ansett behöfligt att giva en något allmännare avfattning, då det skulle kunna inträffa, att först sedan instämt mål vunnit någon handläggning, det på grund av erhållen upplysning angående viss omständighet eller till följd av utvidgning av käromålet eller åtalet befinnes, att detsamma ej må handläggas å sammanträdet i fråga. Föreskriften, att för sådant fall uppskov i målet skall äga rum, innebär, att den redan försiggångna handläggningen behåller sin giltighet och sålunda exempelvis bevisning, som redan kan hava förebragts, ej behöver förnyas vid senare rättegångstillfälle.

I analogi därmed, att stämning ej får givas till sammanträde med tremansnämnd i mål, som ej må där handläggas, torde utan särskilt stadgande böra gälla, att en till rätten ingiven ansökan i ärende, som ej faller under dylikt sammanträdes kompetens, bör avvisas utan något uppskovsbeslut.

Uttrycket »allmänt tingsammansammanträde» har av utskottet utbytt mot »allmän rättegångsdag», som lika väl kan användas i fråga om domsagor med den gamla och med den nya tingsordningen. Såsom följd härav har andra stycket av 4 § i propositionen, innehållande en definition av förstnämnda uttryck, uteslutits ur utskottets förslag till lydelse av 3 §.

5 §.

Av den utav utskottet i 1 § föreslagna bestämmelsen, att mål må handläggas å sammanträde med tremansnämnd allenast första gången det förekommer, följer, att å sådant sammanträde handlagt mål endast kan uppskjutas till allmän rättegångsdag (där ej urtima ting ifrågakommer) och att mål aldrig kan uppskjutas från allmän rättegångsdag till sammanträde med tremansnämnd. Till följd härav och då bestämmelser angående uppskov i ärenden, som avses i 1 § 5 eller 6, ej torde vara av nöden, då det är självklart, att de kunna uppskjutas från sam-

manträde med tremansnämnd till allmän rättegångsdag och tvärtom, har första stycket av 5 § i propositionen uteslutits ur utskottets förslag.

6 §.

En följd därav, att mål må handläggas å sammanträde med tremansnämnd endast första gången det förekommer (1 § i utskottets förslag), är, att om i något fall ett slutbehandlat mål ej blir avdömt å sammanträdet i fråga, domen ej får avkunnas å ett nytt sammanträde med tremansnämnd utan måste avkunnas antingen å allmän rättegångsdag eller å sammanträde för tings avslutande.

Utskottet finner det synnerligen önskvärt, att de nämndemän, som deltagit i ett måls handläggning å sammanträde med tremansnämnd, också komma att deltaga i avgörandet, och förväntar, att nämndemännen så vitt möjligt komma att indelas till tjänstgöring på sådant sätt, att detta önskemål må kunna uppfyllas. Emellertid hyser utskottet betänkligheter mot att fastslå denna regel i lag, då en dylik bestämmelse ej gäller för de mål, som handläggas å de allmänna rättegångsdagarna, och densammas stränga upprätthållande understundom skulle kunna medföra betydande olägenheter för nämnden.

7 §.

I den i ärendet avgivna motionen har föreslagits den ändring i 7 § av propositionen, att nämndemännen själva skulle sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten vid sammanträden med tremansnämnd.

Enligt 9 § andra stycket i 1872 års tingsförordning åligger det häradshövdingen att i där angivet fall efter samråd med nämnden fördela tjänstgöringen mellan nämndemännen, och det har icke försports, att någon häradshövding någonsin gjort bruk av denna sin befogenhet på ett sätt, som givit anledning till missnöje. Fördelningen torde ock städse ske efter rent objektiva, av nämndemännen själva gillade grunder. Då fördelningen skall ske för helt år i sänder, är det för övrigt uteslutet, att häradshövdingen vid fördelningens verkställande skulle kunna taga hänsyn till beskaffenheten av de mål, som skola förekomma å de olika sammanträdena, eller på annat sätt verkställa fördelningen ensidigt. Att utesluta en domstols ordförande från allt inflytande på en sådan fråga som tjänstgöringens fördelning mellan domstolens ledamöter skulle ock stå i en allt för stötande strid med den ställning ordföranden bör in-

taga. Uppdragets överlämnande åt ordföranden torde dessutom i detta fall snarast innebära en garanti för att obehöriga lokala synpunkter icke göras gällande av en tillfällig majoritet inom nämnden.

Då den i 2 stycket av 7 § i propositionen intagna bestämmelsen torde hava sin huvudsakliga betydelse för det fall, att Kungl. Maj:t jämlikt nästföljande paragraf förordnar, att å sammanträde med tremansnämnd, hållet å annan ort än tingsstället, allenast må handläggas småprotokollsärenden, samt utskottet finner det vara förenat med betänkligheter att giva bestämmelsen en vidsträcktare tillämpning, har densamma i utskottets förslag överflyttats till nästföljande paragraf, och har dess tillämpning gjorts beroende av Kungl. Maj:ts förordnande i varje särskilt fall.

8 §.

Utöver de tillägg till förevarande paragraf, som vid 1 och 7 §§ här ovan redan berörts, hava allenast vissa oväsentliga jämkningar vidtagits för att möjliggöra för Kungl. Maj:t att ålägga ett flertal kommuner skyldighet att gemensamt gälda kostnaderna för sammanträdeslokal vid införandet av sammanträden med tremansnämnd av mera lokal betydelse.

9 §.

Det i sista punkten av denna paragraf upptagna stadgandet angående saköreslängds avlämnande har av utskottet uteslutits, då numera uttömmande bestämmelser i ämnet finnas meddelade i kungl. förordningen den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter.

10 §.

I den i ärendet avgivna motionen har förslag väckts därom, att ej blott reseersättning utan jämväl dagtraktamente till närmare angivet belopp skall tillerkännas nämndeman, som har att tjänstgöra å sammanträde med tremansnämnd. Ehuru i allmänhet ej någon olägenhet torde hava visat sig vid tillämpning av nuvarande ordning, enligt vilken nämndemansbefattningen är ett oavlönat förtroendeuppdrag, kan dock samma ordning verka såsom ett penningstreck, som hindrar valet av de personer, åt vilka flertalet väljare helst skulle anförtro uppdraget. Emellertid anser utskottet, att om dagtraktamente tillerkännes nämnde-

män vid de tillfällen, vilka avses i motionen, dagtraktamente också bör ifrågakomma för nämndemän, vilka tjänstgöra under de allmänna rättegångsdagarna. Denna fråga är dock av den invecklade beskaffenhet, att densamma tarvar en grundligare utredning än utskottet är i tillfälle att åstadkomma. Utskottet är därför av den mening, att riksdagen bör, med godtagande av Kungl. Maj:ts förslag om reseersättning till nämndemännen för inställelse å sammanträden med tremansnämnd, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat. .

I fråga om grunderna för reseersättnings utgående, vad beträffar sammanträden med tremansnämnd, synes man böra räkna med att utöver de tre nämndemän, vilka fordras för att rätten skall vara domför, ytterligare en nämndeman behöver vara tillstädes med hänsyn till möjligen inträffande jävsförhållande för någon nämndeman. Reseersättning bör alltså kunna utgå till fyra nämndemän för varje sammanträde med tremansnämnd. I utskottets förslag till lydelse av 9 § har uttrycklig bestämmelse härom införts, varförutom paragrafen omredigerats i förtydligande syfte.

Utöver ovan behandlade ändringar i lagförslaget har utskottet däri allenast föreslagit vissa redaktionella jämkningar.

Övriga lagförslag.

Beträffande övriga i propositionen framlagda lagförslag har utskottet, bortsett från en redaktionell jämkning i 1 § av lagförslaget om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m., ej annan erinran att framställa, än att i 3 § av samma lagförslag synes böra föreskrivas, att kungörandet skall ske i tidningar, som genom spridning inom olika grupper av tingslagets befolkning bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Förslag

till

Lag

om häradsrätts sammansättning vid
handläggning av vissa mål och
ärenden.

Förslag

till

Lag

om särskilda tingssammanträden för
handläggning av vissa mål och
ärenden.

Med ändring av vad lag eller författning innehåller stridande mot nedanstående bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

Vid handläggning av mål eller ärende, som här nedan sägs, vare häradsrätt domför, ändå att ej flera än tre av nämnden äro i rätten närvarande. Dessa mål och ärenden äro:

1. mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter, dock ej mål däri enskild målsägande finnes;

2. växelmål samt mål angående återgångsfordran på grund av check;

3. andra mål angående penning-

Bihang till riksdagens protokoll 1918.

1 §.

I tingslag, där Konungen med hänsyn till ortsförhållandena så prövar nödigt, skall häradsrätten under eller mellan de lagtima tingen, dock ej å eller i omedelbart samband med allmän rättegångsdag, hålla sammanträde för handläggning allenast av mål och ärenden av följande slag:

1. mål angående ansvar för förseelse, som i lag eller författning ej är belagd med svårare straff än böter, *högst femhundra kronor, dock ej mål av beskaffenhet att talan däri kan föras av målsägande;*

2. växelmål samt mål angående återgångsfordran på grund av check;

3. andra mål angående penning-

9 saml. 26 häft. (Nr 34.)

Kungl. Maj:ts förslag:

fordran, som ej avser skadestånd, där grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst tydligt och fullständigt angivits i stämningen eller i bilagd räkning, med iakttagande dock av vad här nedan i 2 § stadgas;

4. mål angående gäldenärs försättande i konkurs samt angående boskillnad;

5. ärenden, som avses i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, med undantag dock av ärenden angående tillsättande eller entledigande av förmyndare eller av god man för frånvarande delägare i dödsbo;

6. andra ärenden, som genom ansökning eller annorledes komma under behandling av rätten, med undantag av ansökningar om omyndighets- eller myndighetsförklaring och om rättens samtycke till försäljning, skifte eller inteckning av omyndigs eller frånvarande dödsbo-delägars fasta egendom.

2 §.

Mål, varom i 1 § 3 förmäles, må allenast vid det rättegångstillfälle, vartill det blivit instämt, handläggas med färre än sju nämndemän. Ej må vid sådan handläggning vittnesförhör i målet äga rum, ej heller, där någondera parten begär uppskov, dom i målet meddelas, utan så är att häradsrätten finner kärandens talan icke kunna upptagas till prövning.

Utskottets förslag:

fordran, som ej avser skadestånd, där grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst tydligt och fullständigt angivits i stämningen eller i bilagd räkning;

4. mål angående gäldenärs försättande i konkurs samt angående boskillnad;

5. ärenden, som avses i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden;

6. ärenden angående årsstämmning, dödförklaring, vittnesförhör rörande tillkomsten av skriftligt testamente, föreläggande att söka lagfart eller att ingiva bouppteckning, avläggande av domared, stämmningsmanneäde och sådan ed, som avses i 21 § skiftesstadgan, samt ärenden angående sådant medgivande, som omförmäles i 3 eller 4 kap. i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad.

Vid sammanträde, som ovan sägs, vare häradsrätten dömför, ändå att ej flera än tre av nämnden äro i rätten närvarande.

Mål, varom här ovan förmäles, må allenast första gången det förekommer handläggas å sammanträde, som avses i denna lag. Därvid må jämväl i målet väckt genstämmningstalan komma under behandling.

Kungl. Maj:ts förslag:

3 §.

I tingslag, där Konungen med hänsyn till ortsförhållandena så prövar nödigt, skall häradsrätten under eller mellan de lagtima tingen hålla sammanträden, till det antal och å de tider Konungen bestämmer, för handläggning allenast av mål och ärenden, som omförmälas i 1 §. Sådant sammanträde benämnes här nedan sammanträde med tremansnämnd.

Ärende, som skall antecknas i lagfarts-, intecknings- eller tomt-rättsprotokollet, äger rätten, utan hinder av vad som finnes stadgat därom att sådant ärende endast må upptagas å lagtima ting, upptaga jämväl å sammanträde med tremansnämnd, som hålles mellan de lagtima tingen.

4 §.

Till sammanträde med tremansnämnd må stämning, där den ej gives enligt 11 kap. 31 § rättegångsbalken, icke utfärdas i andra

Utskottets förslag:

2 §.

Ärende, som skall antecknas i lagfarts-, intecknings- eller tomt-rättsprotokollet, *har* rätten, utan hinder av vad som finnes stadgat därom att sådant ärende endast må upptagas å lagtima ting, *att handlägga* jämväl å sammanträde, *som avses i denna lag, ändå att det* hålles mellan de lagtima tingen.

Där enligt lag eller författning talan bör anhängiggöras eller annan åtgärd av rättssökande vidtagas sist å det ting eller den allmänna rättegångsdag, som först infaller sedan visst förhållande inträtt eller viss därifrån räknad tid förflutit, vare sökanden ej skyldig vidtaga sådan åtgärd å sammanträde, som avses i denna lag.

3 §.

Till sammanträde, *som avses i denna lag, må stämning icke* utfärdas i andra mål än sådana, som omförmälas i 1 §. *Finner rätten, att in-*

Kungl. Maj:ts förslag:

mål än sådana, som omförmälas i 1 §. Har det ändock skett, varde målet, såvida någondera parten tillstädeskommer, utan vidare handläggning uppskjutet till allmänt tingssammanträde, och skall i sådan händelse vid tillämpning av vad i 16 kap. 1, 2 och 6 §§ rättegångsbalken finnes stadgat angående tiden för framställande av vissa invändningar i rättegången sammanträdet med tremansnämnd ej komma i betraktande.

Med allmänt tingssammanträde åsyftas i denna lag jämväl de allmänna rättegångsdagarna under ett lagtima ting i tingslag, där ting ej hållas enligt förordningen den 17 maj 1872.

5 §.

Mål eller ärende, som i 1 § 1, 2, 4, 5 eller 6 sägs, må från sammanträde med tremansnämnd uppskjutas till annat sådant sammanträde eller ock till allmänt tingsammanträde, efter ty rätten finner lämpligt. Dylikt mål eller ärende må ock från allmänt tingsammanträde uppskjutas till sammanträde med tremansnämnd.

I fall, som avses i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken, skall å part, vilken icke inställer sig å sammanträde med tremansnämnd innan detta är avslutat, tillämpas vad i nämnda

Utskottets förslag:

stämt mål icke är av sådan beskaffenhet, som i 1 § sägs, varde målet uppskjutet till allmän rättegångsdag, och skall i sådan händelse vid tillämpning av vad i 16 kap. 1, 2 och 6 §§ rättegångsbalken finnes stadgat angående tiden för framställande av vissa invändningar i rättegången det sammanträde, vartill målet instämts, ej komma i betraktande.

4 §.

I fall, *varom* i 12 kap. 2 och 3 §§ rättegångsbalken *förmäles*, skall å part, vilken icke inställer sig å sammanträde, *som avses i denna lag*, tillämpas vad i nämnda *lagrum*

Kungl. Maj:ts förslag:

§§ stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting.

6 §.

När mål blivit å sammanträde med tremansnämnd till slut fört, skall, där hinder ej möter på grund av stadgandena i 2 §, dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Kan i något fall domen ej dessförinnan författas, skall den avkunnas inom fyra veckor därefter eller, där allmänt tingsammanträde, sammanträde med tremansnämnd eller särskilt sammanträde för tings avslutande ej hålles under den tid, å första sammanträde som därefter infaller; och böra de nämndemän, som deltagit i handläggningen å det sammanträde då målet slutfördes, jämväl deltaga i dess avgörande, där de ej äro hindrade av laga förfall. Varder i mål, som avses i 1 § 3, dom ej avkunnad innan sammanträdet ändas, äger rätten ej avdöma målet med färre än sju i nämnden.

Då dom ej genast avkunnas, bör vid målets handläggning tillkännagivas, när sådant skall ske.

7 §.

Varje år skall häradshövdingen före hösttingets avslutande efter samråd med nämnden fördela nämndemännens tjänstgöringsskyldighet vid sammanträden med tremansnämnd under det nästföljande året.

Utskottets förslag:

stadgas om påföljd av parts uteblivande från ting.

5 §.

När mål blivit å sammanträde, som avses i denna lag, till slut fört, skall dom avkunnas innan sammanträdet ändas. Kan i något fall domen ej dessförinnan författas, skall den avkunnas å första allmänna rättegångsdag eller särskilda sammanträde för tings avslutande, som därefter infaller. Då dom ej genast avkunnas, bör vid målets handläggning tillkännagivas, när sådant skall ske.

6 §.

Varje år skall häradshövdingen före hösttingets avslutande efter samråd med nämnden fördela nämndemännens tjänstgöring under det nästföljande året vid sammanträden, som avses i denna lag.

Kungl. Maj:ts förslag:

I domsaga, som består av mera än ett tingslag, må till tjänstgöring i nämnden å sammanträde med tremansnämnd inkallas jämväl nämndeman från annat tingslag inom domsagan.

8 §.

Sammanträden med tremansnämnd må efter Konungens förordnande hållas även å annan ort än tingsstället.

Varder sådant förordnande meddelat, ankommer ock på Konungen att bestämma, dels huruvida samtliga de i 1 § omförmälda mål och ärenden eller allenast ärenden, som avses i 1 § 5, må upptagas å dessa sammanträden, dels huruvida utgifterna för sammanträdeslokalen och övriga därmed sammanhängande kostnader skola gäldas av den kommun, i vilken sammanträdena hållas, eller av hela tingslaget samt, där flera tingslag skola deltaga i kostnaderna, efter vilka grunder dessa skola fördelas mellan tingslagen.

9 §.

Över mål och ärenden, varom i 1 § 1, 2, 3, 4 och 6 förmäles, skall,

Utskottets förslag:

7 §.

Sammanträden, som avses i denna lag, skola hållas i den ort och å de tider Konungen bestämmer.

Varder förordnande meddelat, att sammanträden skola hållas å annan ort än tingsstället, ankommer ock på Konungen att bestämma, dels huruvida samtliga de i 1 § omförmälda mål och ärenden eller allenast ärenden, som avses i 1 § 5, må upptagas å dessa sammanträden, dels huruvida till tjänstgöring i nämnden å sammanträde, varå allenast skola förekomma i 1 § 5 omförmälda ärenden, må inkallas nämndeman från annat tingslag inom domsagan, dels ock huruvida utgifterna för sammanträdeslokalen och övriga med dess upplåtande sammanhängande kostnader skola gäldas av en eller flera kommuner inom tingslaget eller av tingslaget i dess helhet samt, där flera tingslag eller kommuner skola deltaga i kostnaderna, efter vilka grunder dessa skola fördelas dem emellan.

8 §.

Över mål och ärenden, varom i 1 § 1, 2, 3, 4 och 6 förmäles, skall,

Kungl. Maj:ts förslag:

där de handläggas å sammanträde med tremansnämnd, särskild dombok föras, och gälle i övrigt om den dombok vad om den allmänna domboken finnes stadgat.

I tingslag, där sammanträden med tremansnämnd hållas mellan de lagtima tingen, skola de vid dessa sammanträden förda protokoll, varom stadgas i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, in-teckningar och andra ärenden, vid äventyr som i 2 § av nämnda förordning sägs, insändas till hovrätten samtidigt med protokollen för nästföljande lagtima ting. För nämnda sammanträden skall utdrag av rät-tenssaköreslängd avlämnas till krono-fogden senast första rättegångsdagen av påföljande lagtima ting.

10 §.

Angående reseersättning till do-mare och nämnd för hållande av sammanträde med tremansnämnd förordnar Konungen.

Utskottets förslag:

där de handläggas å sammanträde, som avses i denna lag, särskild dom-bok föras, och gälle i övrigt om den dombok vad om den allmänna domboken finnes stadgat.

I tingslag, där sammanträden, som avses i denna lag, hållas mellan de lagtima tingen, skola de vid dessa sammanträden förda protokoll, varom stadgas i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, in-teckningar och andra ärenden, vid äventyr som i 2 § av nämnda förordning sägs, insändas till hovrätten sam-tidigt med protokollen för nästföl-jande lagtima ting.

9 §.

Domare och nämndemän skola för inställelse vid sammanträde, som avses i denna lag, åtnjuta ersättning enligt gällande resereglemente, dock att er-sättning ej må utgå till flera än fyra nämndemän för varje samman-träde och att dagtraktamente ej må beräknas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 10 § i förordningen den 17 maj 1872 angående
ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting.**

Härigenom förordnas, att 10 § i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradsting skall erhålla följande ändrade lydelse:

10 §.

Prövar Konungen med hänsyn till särskilda förhållanden, att något av de tingslag, som här förut blivit omförmälda, må undantagas från tillämpningen av ovan meddelade stadganden, eller att i sådant tingslag allmänna sammanträden må hållas till större antal och å andra dagar än ovan sagts, gånge som särskilt förordnat varder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 5 § 1 i förordningen om nya växellagens införande
och vad i avseende därå iakttagas skall den 7 maj 1880.**

Härigenom förordnas, att 5 § 1 i förordningen om nya växellagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall den 7 maj 1880 skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Växelmål instämnes till domstolen i den ort, där svaranden bor eller anträffas, dock att, där svaranden bor eller anträffas på landet eller i stad, där rådstuvurätt ej finnes, det står käranden fritt att i stället instämna honom till närmaste rådstuvurätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Förslag

till

Lag**om kungörande av tiden för tings början och avslutande m. m.**

Med upphävande av 2 kap. 2 § rättegångsbalken, bestämmelserna i kungl. skrivelsen den 12 augusti 1760 samt förordningen den 21 mars 1884 angående kungörande av tiden för allmänna tingssammanträden i vissa domsagor samt för avslutande av ting, förordnas som följer:

1 §.

Häradshövding vare skyldig att före den 1 november varje år meddela såväl hovrätten som Konungens befallningshavande uppgift, avseende det nästföljande året, dels om dagen för början av varje allmänt tingssammanträde i tingslag, där ting hållas enligt förordningen den 17 maj 1872, samt, vad angår annat tingslag, om dagen för varje lagtima tings början, dels ock, där Konungen, enligt vad därom är särskilt stadgat, förordnat att sammanträden med tremansnämnd skola hållas i visst tingslag, om tid och ort för dessa sammanträden.

1 §.

Häradshövding vare skyldig att före den 1 november varje år meddela såväl hovrätten som Konungens befallningshavande uppgift, avseende det nästföljande året, dels om dagen för början av varje allmänt tingssammanträde i tingslag, där ting hållas enligt förordningen den 17 maj 1872, samt, vad angår annat tingslag, om dagen för varje lagtima tings början, dels ock, där Konungen förordnat, att sammanträden, *som avses i lagen om särskilda tingsammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden*, skola hållas i visst tingslag, om tid och ort för dessa sammanträden.

2 §.

Varder tings avslutande utsatt till särskild dag, skall genom häradshövdingens försorg tiden för avslutandet senast andra söndagen förut

Kungl. Maj:ts förslag:

kungöras i tingslagets kyrkor. Häradshövdingen åligger ock att minst fjorton dagar före den utsatta tiden avsända uppgift därom till hovrätten och Konungens befallningshavande.

3 §.

Med iakttagande av de i 1 och 2 §§ stadgade tider för avsändande av där omförmälda uppgifter har häradshövdingen jämväl att föranstalta därom, att nämnda uppgifter varda anslagna å rättens dörr ävensom kungjorda i en eller flera tidningar inom orten. För kungörelsekostnaden njute häradshövdingen ersättning av allmänna medel.

Utskottets förslag:

3 §.

Med iakttagande av de i 1 och 2 §§ stadgade tider för avsändande av där omförmälda uppgifter har häradshövdingen jämväl att föranstalta därom, att nämnda uppgifter varda anslagna å rättens dörr ävensom kungjorda i en eller flera tidningar inom orten, *därvid sådana tidningar böra väljas, som genom spridning inom olika grupper av tingslagets befolkning bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom.* För kungörelsekostnaden njute häradshövdingen ersättning av allmänna medel.

4 §.

Konungens befallningshavande åligger att låta de uppgifter, som här ovan omförmälas, införas såväl i allmänna tidningarna som i länskungörelserna.

Kungörelse angående uppgifterna enligt 1 § skall beträffande samtliga domsagor i länet införas i allmänna tidningarna den 1 december varje år eller, om söndag då infaller, påföljande dag samt i länskungörelserna under november månad, och bör kungörelsen beträffande varje tingslag första söndagen i december månad uppläsa i tingslagets kyrkor. Uppgifterna enligt 2 § skola införas i allmänna tidningarna och länskungörelserna ofördröjligen efter det de inkommit.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1918.

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning må tillerkännas nämndemän för de kostnader, som äro förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende är stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övervägande kan föranledas; samt

C) att herr Hanssons i Mora-Noret m. fl. förevarande motion, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 april 1918.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

1) av herr *Tisell*, som anförde:

»De nu ifrågasatta lagändringarne utgöra förberedande åtgärder för genomförande av den reform av gällande rättegångsordning, som för närvarande står på dagordningen, och det är, som synes, djupgående förändringar i bestående domstolsorganisation och gällande rättegångsförfarande, som föreslås till genomförande. Ändringarne sammanhånga med uppgivna grundprinciper för den blivande domstolsreformen, bl. a. likställighet mellan stad och land, bibehållande visserligen av den nuvarande lekmannainstitutionen — nämndemännen — men med borteliminering och ställande på avskrivning av nämndens uråldriga och traditionella betydelse genom bl. a. nedsättande av antalet nämndemän till tre, och samtidigt därmed följande inskränkning av den lagkunnige domarens nuvarande inflytande på domen. Så djupt ingripande förändringar i bestående förhållanden borde emellertid få anstå i avbidan på den allmänna rättegångsreform, som det är processkommissionens uppgift att utarbeta förslag till; i stället synes det nu vara meningen

att genom lagförslaget och säkerligen genom en del andra lagförslag, som inom den närmaste tiden äro att emotse, mer eller mindre förbereda jordmånen och i förväg ordna förhållandena för den processreform, som kommissionen ärnar framlägga, och som av åtskilliga uppgifter att döma mindre kommer att bygga på nationell grund än bliva en sammanfattning av moderna utländska processordningar, men om vars grundprinciper riksdagen ännu ej haft tillfälle att bilda sig något som helst omdöme.

Härtill kommer, att det föreliggande förslaget, aldra helst i dess av utskottet starkt beskurna form, icke synes vara av beskaffenhet att medföra avsedda fördelar i avseende å snabbare och lättare tillgänglig rättsskipning för de rättssökande med särskild hänsyn till orter med mera sammanträngd befolkning, och att med förslaget i varje fall intet är åtgjort för rättsskipningen i ett stort antal mål, och särskilt i alla mål av någon betydighet, varjämte de föreslagna anordningarna omöjliga kunna tillfredsställa anspråken på tillräcklig snabbhet i rättsskipningen hos den del av den rättssökande allmänheten, som hittills varit hänvisad till rättsskipningen i städerna. En närmare utveckling härav torde emellertid vara utan gagn, då utskottet i övrigt varit enigt om att tillstyrka det föreliggande förslaget.

På grund av det anförda anser jag emellertid att, utskottet bort hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 4 icke må av riksdagen bifallas.»

2) av herr *Rogberg*, som vidkommande 3 § och 4 §, första stycket, i förslaget till lag om kungörande av tiden för tings början och avslutning hemställt, att nämnda lagrum skulle erhålla följande lydelse:

3 §.

Med iakttagande av de i 1 och 2 §§ stadgade tider för avsändande av där omförmälda uppgifter har härads hövdingen jämväl att föranstalta därom, att nämnda uppgifter varda anslagna å rättens dörr.

4 §.

Konungens befallningshavande åligger att låta de uppgifter, som här ovan omförmälas, införas såväl i allmänna tidningarna och i länskungörelserna som ock i en eller flere tidningar inom orten.

Till stöd för denna reservation har anförts:

Då det skall åligga Konungens befallningshavande att låta i allmänna tidningarna och i länskungörelserna införa uppgifterna om tingsterminerna, så bör det jämväl åligga Konungens befallningshavande att ombesörja samma uppgifters införande i ortstidningarne, helst som härads hövdingarne hittills i det hela varit frikallade från ansvaret för annonsering av kungörelser av uteslutande allmän art.

Vidkommande omfattningen av annonseringen lär det kunna överlämnas till myndigheterna att inom de gränser, som uppdragas i Kungl. Maj:ts proposition, bestämma i vilka tidningar kungörelsen skall införas. De föreskrifter därutöver, varom utskottet hemställt, synas mig fullkomligt onödiga, då tiden för tingsterminerna ingalunda behöver bringas till kännedom för den stora allmänhet, som har anspråk på kännedom om politiska val.